

Published on www.bilvavi.net

[Home](#) > בלבבי-ד 021 עבודת ביטול הרצונות השלייליים

בלבבי-ד 021 עבודת ביטול הרצונות השלייליים

'אור ישר' ו'אור חוזר'

נמשיך מעט את האמור בפרק הקודם בענין שלושת לבושי הנפש: מחשבה, דיבור ומעשה.

כלל יסודי הוא, שבכל דבר יש 'אור ישר' ו'אור חוזר', ונבאר. לכל פעולה שאדם פועל יש מקור, כח המניע, כגון: דיבור, מעשה וכו'. כח זה הולך ומתפשט עם הדבר מרישא עד גמירא. לפעמים ישנו רפיון כלשהו באמצע, לפעמים ישנה התחזקות, אך אילו היתה בטלה הנקודה הראשונה לגמרי - גם המעשה היה מתבטל! כלומר, שורש הדבר מתלווה אליו, וממילא הוא מאיר בו. זהו 'אור ישר'.

'אור חוזר' הוא, שמכח עשיית הדבר, מתלהט הכח שממנו נבע המעשה ומתחזק עוד ועוד. המס"י וה'חינוך' כבר הגדירו לנו זאת בביטוי הנודע: "אחר המעשים נמשכים הלבבות" - פעולה חיצונית מעוררת את הפנימיות וכו', כל אחד כלשונו.

אם כן, מצד אחד, לולי שישנה מידה מסוימת של רצון פנימי, לא היתה פעולה חיצונית, ומנגד, הפעולה החיצונית עצמה חוזרת ומעוררת את כח הרצון שבאדם - הן במחשבה, הן בדיבור והן במעשה. אם אדם אינו רוצה את הדבר - הוא לא חושב בו, לא מדבר עליו ולא עושהו. לאחר שהוא רוצה, והוא חושב, מדבר או עושה - עצם המחשבה, הדיבור והמעשה מגדילים את כח הרצון לדבר.

ככל שקיים יותר רצון מצד ה"אור ישר", כלומר שהמניע של הפעולה, הרצון לעשייתה, חזק והחלטי יותר - כך כח ההתלהטות שיחזור בחזרה מכח המעשה לעורר את הרצון, יהיה גדול וחזק יותר.

אם הרצון החזק נמצא רק בשורש הדבר, כגון שהוא נמצא רק במחשבה, ולאחר שהדבר משתלשל לדיבור ולמעשה, הרצון הולך ונחלש - נמצא שכשהוא מגיע למעשה, האור של הרצון כבר אינו כל כך בגילוי, וממילא גם ההתעוררות הנובעת מהמעשה ["אחר המעשים נמשכים הלבבות"] תהיה כפי מידת הרצון שמתלווה אליו בשעת העשיה.

והנה, פתגם זה - "אחר המעשים נמשכים הלבבות" - ידוע הוא מאוד, ועם כל זאת עינינו הרואות שישנם הרבה מעשים, ואין יחס בין המעשים ללבבות שהיו צריכים להימשך אחריהם. מהי אותה נקודה החסרה במעשה, שמחמתה אין המעשה מעורר את הרצון?

ואין לומר שבמעשה כזה לא מונח כלל רצון. בהכרח שאין זו האמת! בכל מעשה, גם כשהוא נעשה בצורת 'מלומדה', יש איזשהו ניצוץ של רצון אמיתי, אלא שה'מלומדה' הוא העיקר [ולפעמים אף העיקר שבעיקרים], והרצון הטהור טפל [ולפעמים אף טפל שבטפלים]. אבל בהכרח שישנה נקודת רצון כלשהי!

אם רואים אנו שהלבבות אינם נמשכים אחרי המעשים, כלומר שמתעורר הרצון האמיתי שבלב, ואעפ"כ הוא אינו כל כך מתגלה - בהכרח שחסר בצורת המעשה, והחסרון הוא שהרצון המניע למעשה לא נמצא בגילוי.

נמצא אם כן, שכשמדברים על מידת הרצון - הן במחשבה, הן בדיבור והן במעשה - מלבד מה שעצם הפעולה צריכה להיות עם רצון מצד שלמות הפעולה, בנוסף, אם אדם אינו עושה זאת עם רצון בגילוי, הוא מפסיד את הכח הטמון במעשה לעורר רצון חזק יותר בנפש.

ה'סור מרע' וה'עשה טוב' שבמידת הרצון

והנה בכל דבר ישנם שני חלקים: "סור מרע" ו"עשה טוב". זהו הכלל היסודי של "זכר ונקבה בראם". הזכר הוא לעולם כח ה"עשה טוב", והנקבה היא לעולם הכח של "סור מרע", כידוע מדברי הרמב"ן עה"ת בענין עשה ול"ת.

כל מידה ומידה שנמצאת בנפש, טמון בה הכח של "סור מרע" והכח של "עשה טוב", וכך גם במידת הרצון בה עוסקים אנו כעת.

המילה "רצון", כידוע מהספה"ק, יש לה עוד שני צירופים נוספים, והם: אותיות "צנור", ואותיות "נוצר", מלשון שמירה.

כלומר, מצד אחד ישנה בכח הרצון בחינה של "צנור". כשם שהצינור הנו כלי שדרכו עוברים ומושפעים המים, כך בנפש האדם הרצון הוא המקור והכלי - הצינור - שדרכו מגלה אדם את טבעה של הנשמה להידבק בבוראה. זהו החלק של העשה טוב הטמון במידת הרצון. והחלק של הסור מרע הוא הצירוף של "נוצר", מלשון שמירה.

הבנת הדברים: הרצון שבאדם מורכב מרצון לעשות רצון קוננו, ומרצון של ה"שאור שבעיסה" לדברים שאינם חיוביים, שהוא התלבשות על הרצון האמיתי. מצד הרצון שאינו חיובי, העבודה צריכה להיות "נוצר", כלומר לנצור את הרצון הזה ולהשאיר אותו במקורו. ומצד הרצון דקדושה שקיים בנפש האדם - שם צריך אדם להיות במהלך של "צנור", של המשכה.

ענין ה"צנור" הוא בעצם מה שדיברנו לעיל. צינור עניינו נקודה היוצאת מהמקור, ומהווה המשכה של הדבר עד מקום ההשקאה שרוצים להשקות. כלומר, כח הרצון אינו רק נקודה של ראשית, של מקור ששם הוא נמצא ותו לא, אלא כח זה מתלווה עד הנקודה התחתונה, וכמו שביארנו. כלומר, הן במחשבה הן בדיבור והן במעשה, כח הרצון צריך להמשיך כדוגמת צינור שיוצא מן המקור ומגיע עד נקודת ההשקאה בפועל של הדברים, וכך גם בנפש, הרצון מחובר למחשבה, מחובר לדיבור ומחובר למעשה.

לעומת זאת בשלילת הרצונות הרעים - שם צריך לנצור את הרצונות ולהשאירם במקורם. זהו ההיפוך של המידה הנקראת "צינור": הצינור לוקח את הרצון ומביאו עד למקום שצריך להוציא בפועל את נקודת ההשקאה. ה"נוצר" הוא משאיר את הרצון במקורו, בשורשו.

כלומר, תיקון הרצונות הרעים שנמצאים בנפש של כל אחד ואחד, נעשה ע"י העמדתם במצב של רצון בלבד, שאין לו נקודת התפשטות למחשבה, לדיבור ולעשייה.

עבודה לא עם הרצון, אלא עם לבושי הנפש

נבאר את הדברים ונראה עד כמה הם קרובים לנפש האדם, כפשוטו.

כפי שהזכרנו, לאדם יש ג' לבושי הנפש: מחשבה, דיבור ומעשה. יש ח"ו מחשבות אסורות, דיבורים אסורים ומעשים אסורים. ועתה שומה עלינו להתבונן: מהי עבודת האדם?

כשאדם בא לתקן את מידת הרצון, כלומר לשלול את כח הרע שברצון, העבודה צריכה להיעשות כמובן בצורת סור מרע. ולכאורה היה אפשר להבין, שהעבודה בפועל של הסור מרע היא: להפסיק לרצות! שכן "סור מרע" פירושו: תסיר את הרע! וכיון שקיים בו רצון לרע, ממילא העבודה בפועל הוא להסיר את הרצון.

ודאי שבפנימיות הדברים, התכלית היא להסיר את הרצון. אבל מצד צורת העבודה, אין שום אפשרות להסיר את הרצון לרע הנמצא בנפש! והעבודה המוטלת על האדם היא, לשלול את התפשטות הרצון ללבושי הנפש - מחשבה, דיבור ומעשה. ממילא, כאשר לרצון אין נקודת התפשטות, הוא נכלל במקורו ובסופו של דבר יחזור האדם לטוב.

לדוגמא: קיים באדם רצון לגאווה, רצון לתאווה וכו'. גם אם יצעק האדם מבוקר ועד לילה: "אני רוצה שלא יהיה בי כזה רצון" - זהו אמנם דבר נפלא, אבל בפועל, עקירת הרצון לגאווה או לתאווה צריכה להיעשות בצורה שונה לחלוטין. לא עובדים בהדיא לא לרצות את הדברים. לא זו צורת העבודה! אלא, כפי שביארנו, ההיפוך של "צינור" הוא "נוצר", כלומר לא לתת נקודת המשכה לרצונות השליליים שבנפש. ולענייננו: כשעולים במחשבתו של האדם מחשבות של גאווה, עליו לגדוע את אותן מחשבות! לא לתת לרצון להגיע לכלל מחשבה ממושכת!

אם ישנה באדם תשוקה לדבר דיבורים אסורים, דיבורים שאינם ראויים וכו', עבודתו היא לגדוע את הדיבור באיבו, ולא לתת לרצון להתפשט בצורה של דיבור. וכן במעשה, כשאדם רוצה ח"ו לעשות מעשים שאינם לפי מדרגתו - כל אחד ואחד לפי עניינו - העבודה היא לשלול את העשייה, ולא לתת לרצון להתפשט לעולם העשייה.

כלומר, העבודה עם הרצון היא לא בהדיא, לשלול את הרצון מיניה וביה ע"י מלחמה עם הרצון עצמו. הרצון נשאר רצון, אלא שכאשר הוא מגיע להתפשטות של לבושי הנפש, שם עובד האדם להשאיר את הרצון כרצון, ולא נותן לו נקודת התפשטות.

מכנגד, ליבוי נקודת הרצון דקדושה יש בה שני אופנים: יש את הליבוי של הרצון עצמו, שאדם חי במהלך של רצון בעצם, וזו מדרגה גבוהה מאוד שכמעט ואינה ניתנת להשגה. אבל ישנה נקודה ששייכת לכל אחד ואחד: שהרצון אצלו יהיה במהלך של "צינור", כלומר על מנת ללבות את הרצון הוא חושב על אותו רצון, מדבר עליו, ועושה מעשים הנולדים מכוחו, והמעשים מחוברים בהדיא בשעת העשייה עם כח הרצון.

כלומר, מצד ה'סור מרע' העבודה היא לשלול את ההתפשטות של הרצון, את ההמשכות שלו, ומצד ה'עשה טוב' העבודה היא בעיקר [לפחות בתחילה], לתת לרצון התפשטות בלבושי הנפש של האדם, והרצון עצמו ימשיך עם המחשבה, עם הדיבור ועם העשייה.

זוהי באופן כללי הצורה של הסור מרע והעשה טוב של מידת הרצון.

בירור הרצונות וסיווגם

בצורה יותר מפורטת, כשאדם מתחיל לעבוד על הסור מרע של מידת הרצון, ראשית עליו לבדוק את הרצונות שלו. לפני שישנו בירור מה הם הרצונות, אין טעם לעבוד. כל עבודה המיוסדת על נקודה בלתי מבוררת, כיון שהשורש הוא ערפול ועירוב, ממילא גם העבודה היא מעולם המעורבים, מעולם הפירוד.

אם כן, ברור הדבר [וכמו שכבר הוזכר לעיל], שהנקודה הראשונה היא לברר לעצמו את כל הרצונות שישנם בו: הן את הרצונות דקדושה והן ח"ו את הרצונות להיפך, ולנתב ולברר כל רצון האם הוא מצד הקדושה או להיפך. ההתעלמות מידיעת הרצונות היא סוג של בריחה מן המציאות שאינה נותנת דבר.

לאחר שאדם מברר את רצונותיו - וקודם נתייחס לחלק ה'סור מרע' - עליו ליצור לעצמו הדרגה ברצונות: מתוך מכלול הרצונות שלו איזה רצון תקיף יותר, ואיזה חלש יותר.

וכאן קיימות שתי אפשרויות בצורת העבודה: ניתן להתחיל את העבודה מהרצון החלש, וניתן להתחיל מהרצון החזק. להתחיל מהרצון החזק, פירושו לקחת את שורש כח הרצון, ולגדוע אותו במקורו. ולהתחיל לעבוד מהרצון היותר חלש, פירושו לעבוד יותר על התפשטות הרצון מאשר על מקורו, וזוהי עבודה קלה יותר.

במשל שבדבר, כשיש מים זורמים בזרם רב, אם באים לעצור אותם במקור של השטף - העבודה הרבה יותר קשה. אבל אם עצירתם נעשית במרחק של מטר או עשר מטר ממקור - ככל שהמרחק יותר רחוק מהשורש, כך קל יותר

לעוצרו.

אם אדם עובד על נקודת הרצון הקשה ביותר שיש בו לאחר שדירג את רצונותיו, זו תהיה עבודה קשה יותר, כי הוא נלחם עם השורש של נפשו בו מתגלה הרצון לרע. משא"כ אם הוא עובד עם התפשטות הרצון, הריהו נלחם כנגד הנקודה החלשה יותר של הרצון, ומלחמתו קשה פחות.

וכאן עלינו להדגיש: הדבר תלוי בנפש כל אדם. מי שכח הרצון דקדושה שלו קרוב לשורש, יכול לעבוד עם הרצון של הרע יותר קרוב לשורש. ומי שהרצון דקדושה שלו חלש יותר, יכול לעבוד עם הרצון יותר מנקודת ההתפשטות, ולא במקורו.

נמצא, שאין תשובה מוגדרת לשאלה עם איזה רצון צריך אדם להתחיל. כל אדם, לאחר שהגדיר לעצמו את כל רצונותיו, וחילק אותם לרצונות דקדושה ורצונות להיפך, צריך לבדוק עד כמה הרצון דקדושה שלו תקף. ככל שהרצון שלו יותר תקף, כך נקודת המלחמה שלו ברצון הנגדי חזקה יותר, שכן הכלל הוא: "זה לעומת זה עשה האלוקים".

נצרכת, אפוא, מדידה עצמית בכל נפש ונפש עם איזה רצון להתחיל להילחם. כפי אותה מידה שנמצא באותה נפש כח הרצון דקדושה, כך הוא כח המלחמה כנגד הרצון של הסטרא אחרא. ככל שבצד הקדושה אדם קרוב יותר לשורש ולמקור של הקדושה, ממילא קיים בו יותר כח לעקור את הרע בשורשו, וכן להיפך.

לאחר שאדם בירר לעצמו את הדברים הללו, וברור לו עם איזה נקודת רצון הוא נלחם, עליו לעבוד כמו שהזכרנו לעיל. הוא לוקח את אותו רצון, ולא נותן לו נקודת התפשטות. איזה רצון שהוא קבע לעצמו שזו מדרגתו, הוא מעמיד את הרצון הזה כרצון, ולא נותן לו התפשטות.

עבודה בהדרגה

כשאנו אומרים "לא נותן לו התפשטות", אין הכוונה לקחת כח ולגדוע אותו בצורה נחרצת מיידית מחיוב לשלילה ולהיפך. העבודה כמובן צריכה להיעשות בצורה הדרגתית.

למשל: אם אדם עובד על מידת הגאווה, והוא מתחיל לעבוד על נקודת העשיה שבמידה זו, לא יחליט שמהיום והלאה לא יתגאה כלל, אלא אם הוא רגיל לעשות מעשים ששורשם ממידת הגאווה, יקבל על עצמו חמש פעמים ביום למנוע מעצמו את המעשים הללו. לאחר מכן יש נקודה של הרחבה, עד שהוא גומר לעקור [כמעט לגמרי] את ההתפשטות של העשיה מהרצון לגאווה.

אמנם, כיון שהמטרה הפנימית אינה עקירת המעשה של הגאווה בלבד, וכמש"כ המס"י שאנשים כאלו נקראים "הענווים הצבועים", שנוהגים מעשי ענוה, ובתוכם הינם בעלי גאווה על כך שהם גם בעלי ענוה... ממילא, עיקר העבודה היא לעקור את העשיה **עם שורשה**, שהוא נקודת הרצון לגאווה. ודאי שאם לא יהיה רצון גם לא תהיה עשיה, אלא שצורת העבודה אינה על הרצון בהדיא, אלא על הלבושים, שהם מחשבה, דיבור ומעשה. אך בשעה שאדם עובד על המעשה, עיקר העבודה אינה על העשיה של הגאווה, אלא על נקודת הרצון הפנימית שמולידה את נקודת העשיה.

ממילא, בשעת העבודה, מחשבת האדם אינה צריכה להיות לעקור את המעשה של הגאווה בלבד, אלא בעיקר למנוע את התפשטות הרצון לגאווה. בשעת מעשה ההתבוננות צריכה להיות, שמה שמוליד בי את העשיה הזו הוא כח הרצון דגאווה, ושלילת המעשה מהוה התנגדות להתפשטות אותו כח רצון.

עבודה מלתתא לעילא

בדרך כלל, אדם לא צריך להתחיל מיד לעבוד עם נקודת המחשבה, ואף לא עם נקודת הדיבור, אלא מתחילים מלתתא לעילא - קודם מעשה, אח"כ דיבור ולבסוף מחשבה.

לדוגמא: אם אדם לקוי במידת הגאווה, הגאווה הרי נמצאת אצלו בשלושת לבושי הנפש: במחשבתו - הוא חושב את

הגאווה, בדיבורו - אפילו אם הוא לא אומר זאת להדיא, אבל הגאווה ניכרת 'מבין החריצים', ובעשייה - צורת ההתנהגות שלו מבטאת גאווה והתנשאות.

העבודה על התפשטות רצון הגאווה, היא לשלול אותו מהנקודה הרחוקה, ולאט לאט להחזיר אותו לנקודה היותר שורשית. ובאמת, מי שיבחן את נפשו, ירגיש שיותר קשה להילחם על המחשבה, פחות קשה על הדיבור, ופחות קשה על המעשה.

ולמה? - כי העבודה אינה מלחמה בעצם אם לעשות או לעשות, אם לדבר או לא לדבר ואם לחשוב או לא לחשוב. העבודה היא לשלול את נקודת ההתפשטות של הרצון. ממילא, אם התפשטות הרצון מגיעה עד כדי העשייה, והאדם מנסה להילחם במחשבה, זו מיניה סתירה, כיון שההתפשטות היא הרבה יותר רחוקה, והוא מנסה לקחת אותה בנקודה הרבה יותר שורשית שבדר"כ אין לו כח להתמודד עימה.

אם ההתפשטות כל כך רחוקה, מילא הצורה היותר בנויה ויותר פשוטה [חוץ מליחידי סגולה] היא ראשית להתחיל מהנקודה הרחוקה של ההתפשטות. על דרך כלל אצל רובא דרובא דעלמא, הכח של הרצון דקדושה איננו כה חזק שיוכל לגדוע מחשבה באמצעה.

ודאי שישנם מצבים שאדם יכול לגדוע מחשבות, אבל זה קורה רק לעיתים רחוקות, ולא בצורה מזדמנת יום יומית. והראיה: אפילו בתפילת שמונה-עשרה המחשבה הולכת ונעה ממקום למקום, והאדם נלחם עוד פעם ועוד פעם, וכמעט אין מי שיוכל לשלוט על מחשבתו!

ממילא, אם אדם שולל את המחשבה בעצם, זוהי עבודה שאיננה ראויה. מתחילים מהמעשה, עולים לדיבור, ומשם עולים למחשבה. וכל זה בהדרגה, יחד עם ההבנה שהרצון טמון בתוכו, וכמו שהזכרנו.

לפני הכל יש לעקור הלך-מחשבה מעוות

נזכיר כאן עוד פרט יסודי.

כשאמרנו שלא עובדים על המחשבה בתחילה, יש לכך שני פנים: יש הלך חשיבה ויש הרהורים. הלך חשיבה הוא דבר מעוות בעצם. אם לאדם יש הלך חשיבה קבוע ומיוסד של גאווה, הוא חושב שצריך להיות בעל גאווה, ובאמת הוא מיוחד וכו', וזו צורת ההשקפה שלו - זהו הלך חשיבה מעוות!

אבל יש אדם שיודע שגאווה היא מידה שלילית, ואם תשאל אותו למה לא צריך להתגאות, הוא יאמר לך חמש-עשרה טעמים הכתובים בספרים. הוא יודע את הכל, ועם כל זאת במחשבתו עולים לו שוב ושוב הרהורים של גאווה, והוא נלחם איתם.

כשאמרנו שהעבודה עם המחשבה היא עבודה שלישית, כלומר קודם מעשה, אחרי זה דיבור ואחרי זה מחשבה - כוונת הדברים היתה להרהורים של גאווה, ולא להלך חשיבה של גאווה!

הדברים הם עמוקים בפנימיות, אבל באופן כללי העבודה הראשונה לפני העשייה היא לשלול את ההשקפה הבלתי נכונה שקיימת באדם, ושהיא מביאה את הגאווה. דבר זה נקרא "התבנית של המחשבה". לאחר שאדם מכיר בשכלו שצורת חשיבה זו היא שלילית, והוא מבין עד כמה הגאווה בזויה, אז יכול הוא להתחיל לעבוד על העשייה, לאחר מכן על הדיבור, ולאחר מכן על המחשבה, כלומר על הרהורים של גאווה, ולא על הלך חשיבה של גאווה.

כל זמן שהלך החשיבה המובנה הוא של גאווה, אסור להתחיל לעבוד - לא במעשה, לא בדיבור וק"ו לא במחשבה. העבודה הראשונה היא לברר ולנתץ את הבנין של הגאווה השכלי מצד המבנה של הדברים. רק לאחר שמצד הלך החשיבה כבר אין לו גאווה - אז ניתן לעבוד עם המעשה, עם הדיבור ועם הרהורים שצצים מהרצון הפנימי של הדברים.

עבודת כל יחיד תלויה במדרגת נשמתו

ולסיום עלינו להדגיש נקודה חשובה במאמר המוסגר. ישנו סיכוי גדול שהדברים שנאמרו כאן עכשיו רחוקים מחלק מהאנשים, כי אכן אינם שוים הם לכל נפש.

באופן כללי ישנן נשמות ששייכות לעולם העשייה, ישנן נשמות ששייכות לכח ההתלהבות, וישנן השייכות לכח ההתבוננות. [יש גם יתר על כן, אבל זה כמעט ואינו שכיח].

מי שנשמתו שייכת לעולם המעשה, קשה לו לחיות את הנקודה הפנימית של המעשה. כיון שכל מהלך נפשו הוא בצורת עשייה, הריהו תופס כל דבר מצד המעשה שבו, ולא מצד הנקודה הפנימית המניעה את המעשה.

כל מהלך הדברים שאמרנו עכשיו איך לעקור את כח הרצון דרע, בנוי על האבחנה השורשית מהיכן המעשה מגיע, ואז - עקירתו של המעשה לא נעשית מצד הנקודה המעשית שבמעשה גרידא, אלא שע"י שלילת המעשה, נמנעת התפשטות כח הרצון, וממילא נחלש כח רצון זה.

לכן, ככל שהאדם רחוק מן המדרגה הפנימית הזו, כך הוא מסתכל יותר על נקודת העשייה שבדבר, ולא על המניע של נקודת העשייה. ממילא, הוא לא מרגיש כל כך את הנקודה, וגם ההתבוננות היא התבוננות מן השפה ולחוץ, ולא התבוננות בעצם.

ובאמת, בספר זה הצענו כמה וכמה כיווני עבודה בענין הרצון, אולם באמת אין דרך ששייכת לכולם, וכל יחיד צריך לברר לעצמו אלו דברים יותר מתאימים להלך נפשו, ועימם לעבוד.

ולא רק בענין הרצון. כל חלק מעבודת השי"ת יש לו פנים רבות מהיכן לגשת אליו. הנקודה הפנימית היא שוה, אבל הגישה אל הדברים יכולה להיות מכיוונים שונים. אין כיוון אחד ששווה לכולם. ממילא, אם ישנם דברים שאינם מדברים אל לבו של האדם, אין בהכרח שאכן הם צריכים לדבר אליו. אין זאת אומרת שהדבר נובע מחמת שפלותו וכדו' או מחמת אי רצון לעשות את הדברים. אמנם לפעמים זה כך, אבל בהרבה פעמים חוסר הרצון לקבל את הדברים נובע מחמת שבאמת הדרך אינה תואמת את האדם, ובנפשו הוא מרגיש שהדברים הם לא לו, ובמקרים לא מעטים זו האמת!

הקב"ה יהיה בעזרנו שנזכה כולנו לעשות רצונו ית' כל הימים.

- [בלבבי משכן אבנה - ח"ד](#) [1]

Source: <https://bilvavi.net/shiur> עבודתביטולהרצונותהשלייים/021-בלבבי-ד

Links

[1] <https://bilvavi.net/bilvavi.dalet>